

Onderwerp Informeren mbt bestedingsprogramma budget monumenten 2015

Steller C.J. van Haften

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon (050) 8228	Bijlage(n) 2	Ons kenmerk 4921537
Datum 08-04-2015	Uw brief van -	Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

Deze brief gaat over de voorgenomen besteding van de door u gereserveerde middelen voor monumenten in 2015. In bijlage 1 treft u een toelichting en het volledige programma aan, in bijlage 2 het overzicht van de uitgaven zoals ze in het programma 2014 uiteindelijk zijn gerealiseerd.

De uitgangspunten van het gemeentelijke monumentenbeleid zijn vastgelegd in de nota "Van ethiek naar strategie" (1995) en aanvullende nota's als het Gemeentelijke Kanjerplan (1996), de nota "Toen voor straks" (2000), de Herijking Monumenten-subsidiebeleid (2002), alsmede aanvullingen hierop in de jaarlijkse bestedingsprogramma's.

Ondanks de beëindiging van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) door de rijksoverheid is het ons in het coalitieakkoord 2015 – 2018 toch gelukt middelen voor cultuurhistorie vrij te maken. Binnen het door u beschikbaar gestelde budget Intensiveringsmiddelen Wonen (€ 2 mln) is € 350.000 per jaar voor cultuurhistorie en archeologie gereserveerd. Dit hebben we onderverdeeld in € 100.000 voor archeologie, € 200.000 voor cultuurhistorie bovengronds en € 50.000 ten behoeve van het Groninger Monumenten Fonds (GMF). In incidentele gevallen kan voor cultuurhistorie bovendien nog een beroep gedaan worden op de eerder genoemde Intensiveringsmiddelen. Vanwege de toename van werk aan wettelijke taken en de uitbreiding daarvan, heeft u bovendien besloten hiervoor structureel € 300.000 per jaar extra beschikbaar te stellen.

Als gevolg van een en ander kunnen we het weg bezuinigen van het ISV door het rijk ten aanzien van de cultuurhistorie goed het hoofd bieden en ons erfgoedbeleid in belangrijke mate continueren. Wij vinden cultuurhistorie belangrijk voor de stad en ook de integratie van cultuurhistorie in de ruimtelijke ordening. Dat laatste hebben we vorm gegeven in het recent door u vastgestelde nieuwe bestemmingsplan voor de binnenstad en het zal ook een belangrijk thema worden in de nieuwe erfgoednota die we in 2016 aan u voor willen leggen.

De feitelijke invulling van het bestedingsprogramma (bijlage 1) betreft zoals ieder jaar een mix van diverse aspecten van de monumentenzorg. De kaders voor subsidieverlening liggen vast in de subsidieverordening, de criteria in de Nadere regels subsidies gemeente Groningen. Het programma is zoals gebruikelijk overtekend. In de loop van het jaar zal blijken welke onderdelen van het bestedingsprogramma gerealiseerd zullen worden. Bij de realisatie van het programma gaan de opgenomen 'harde' verplichtingen (o.a. beschikkingen aan derden) voor op de overige projecten.

Ondanks de bezuinigen en in tegenstelling tot eerdere berichten, hebben we besloten de subsidie voor de kerken en de molens in de gemeente te continueren, omdat we ons mede verantwoordelijk voelen voor de instandhouding van deze voor de stad zo karakteristieke onrendabele monumenten. Anderzijds is er nu minder financiële ruimte voor de herbestemming van grote hun functie verliezende monumenten. Omdat we gedurende de afgelopen 15 jaar met meer dan 50 grote herbestemmingen in het kader van het gemeentelijke kanjerplan zeer actief zijn geweest op dit gebied, is dat minder erg. Onze gemeente heeft een voorbeeld functie voor herbestemming van monumentaal erfgoed vervuld, met de revitalisering van watertoren-noord als kroon op het werk.

Daarnaast blijven er middelen beschikbaar voor 'beter verbeteren', om verminkingen ongedaan te kunnen maken en eigenaren te stimuleren om cultuurhistorisch waardevolle onderdelen te herstellen. Tevens is er budget gereserveerd om de kosten te kunnen dekken van promotionele activiteiten (waaronder de organisatie van de Open Monumentendag en de publicatie van jaarboek Hervonden Stad), voor bouwhistorisch onderzoek en documentatie en een gelabeld budget uit 2014 voor de voltooiing van de bouw van de Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK).

De door u extra beschikbaar gestelde structurele bijdrage van 300.000 euro ten behoeve van de uitvoering van meer wettelijk werk zal op de volgende deelaspecten worden ingezet: de noodzakelijke structurele uitbreiding formatie restauratieadviesing, het creëren van formatie ten behoeve van inspectie en handhaving bij monumenten, het creëren van formatie om cultuurhistorie in RO te borgen (nieuwe wettelijke taak sinds 1/1/2012) en voor onderhoud en beheer van de CWK. Tot slot zal van deze middelen gebruik worden gemaakt om een nieuwe Erfgoednota op te stellen. De huidige is inmiddels 20 jaar oud. Vanwege capaciteitsgebrek bleek het de afgelopen jaren niet mogelijk deze te actualiseren. Wij streven ernaar de nieuwe Erfgoednota in 2016 aan u voor te leggen.

Wij verwachten u met het voorgaande voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter den Oudsten', written over a horizontal line.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter Teesink', written over a horizontal line.

de secretaris,
Peter Teesink

BIJLAGE 1: Bestedingsprogramma budget monumenten 2015

1. Inleiding

Voor u ligt het bestedingsprogramma voor het budget monumenten 2015. Ondanks het weg bezuinigen van het ISV door het rijk hebben wij kans gezien middelen vrij te maken voor het voor de stad zo belangrijke onderwerp cultuurhistorie. We hebben het reguliere budget weliswaar moeten reduceren van 550.000 naar 200.000 euro. Anderzijds hebben we vanwege de toename en de uitbreiding van wettelijke taken in de concernbegroting 300.000 euro structureel extra opgenomen om deze taken te kunnen uitvoeren. In dit bestedingsprogramma wordt voor beide een invulling gegeven.

NB. Voor archeologie geldt hetzelfde. Het jaarprogramma archeologie 2015 wordt parallel aan dit bestedingsprogramma aan u voorgelegd.

Het bestedingsprogramma monumenten 2015 is gebaseerd op beleid zoals dat door de raad is vastgesteld in de monumentennota 'Van ethiek naar strategie' uit 1995, het 'Kanjersplan' uit 1996, de nota 'Toen voor straks' uit 2000, de in 2002 vastgestelde nota Herijking Monumentensubsidiebeleid, alsmede kleinere aanpassingen zoals die in de jaarlijks door u vastgestelde bestedingsprogramma's zijn gemaakt.

Op grond hiervan kunnen de gemeentelijke middelen voor monumenten worden ingezet voor instandhouding en herstel van onrendabele monumenten en van gemeentelijke Kanjers, kan een bijdrage worden verleend voor het 'beter verbeteren' van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden (gericht op het behoud van historisch waardevolle onderdelen) en kan ook cultuurhistorisch onderzoek, promotionele activiteiten en verbetering van de (historisch waardevolle) openbare ruimte hieruit worden gesubsidieerd. De subsidie-verordening geeft in principe de grenzen aan waarbinnen subsidieverlening kan plaatsvinden. Vanwege de eerder genoemde bezuinigingen hebben wij bij de opstelling van dit bestedingsprogramma keuzes moeten maken. Die vindt u terug onder punt 3 van deze bijlage.

Bijlage 2: geeft het overzicht van het met beschikkingen belegde monumentenbudget 2014.

2. Beschikbaar budget voor monumenten in 2015

U heeft besloten uit het budget Intensiveringsmiddelen Wonen voor deze collegeperiode (2015 t/m 2018) jaarlijks € 350.000 beschikbaar te stellen voor Erfgoed, onder te verdelen in € 100.000 voor archeologie, € 200.000 voor monumenten (erfgoed boven het maaiveld) en € 50.000 voor de verdere ontwikkeling van het Groninger Monumenten Fonds (GMF).

Daarnaast heeft u besloten in de concernbegroting (p. 215) structureel € 300.000 per jaar extra beschikbaar te stellen voor erfgoed, vanwege de toename en de uitbreiding van wettelijke taken.

In dit stuk informeren wij u over ons bestedingsprogramma monumenten (€ 200.000) en over de voor het Groninger Monumenten Fonds gereserveerde € 50.000. Tevens geven we u onder punt 4 van deze nota inzicht in de voorgenomen besteding van de € 300.000 structureel ten behoeve van de toename en uitbreiding van wettelijke taken.

3. Gevolgen van de bezuiniging op monumentenbudget

De beëindiging van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) door de rijksoverheid kon niet zonder gevolgen blijven. Desondanks is het ons gelukt budget voor erfgoed overeind te houden, omdat we dit belangrijk vinden.

In lijn met het collegeprogramma (H.10 Verrijken) hebben we de focus daarbij gericht op de instandhouding van de cultuurhistorische waarden in Stad (identiteit, leef-, werk- en vestigingsklimaat), de publiekscant van het monumentenwerk (draagvlak, participatie en informatieverstrekking) en de beleidsonderdelen waarvan betrokken eigenaren en initiatiefnemers direct plezier hebben (ondersteuning bij instandhouding monumenten).

De volgende onderdelen blijven we in principe continueren:

- bijdrage aan het onderhoud van 15 monumentale kerkgebouwen in de gemeente.
- bijdrage aan onderhoud van de 5 monumentale molens in de gemeente.
- bijdrage aan instandhouding van erfgoed dat dat niet (geheel) op eigen kracht kan (bijvoorbeeld 'laatste pijp').
- bijdrage voor 'beter verbeteren', een bescheiden subsidie om eigenaren te stimuleren historische ornamentiek in stand te houden en niet te vervangen voor trespa e.d.
- mogelijkheid om contra-expertise in te huren bij geschillen.
- laagrentende onderhoudsleningen voor gemeentelijke monumenten uit Stimuleringsfonds wonen en monumenten (Swm) faciliteren.
- organisatie Open Monumentendag (15.000 bezoekers).
- uitgave jaarboek Hervonden Stad.
- afronding project 'Bouwhistorische verkenningen binnenstad'
- voltooiing project digitale ontsluiting van cultuurhistorische informatie via internet (CWK) en dit systeem langdurig, beheren uitbouwen en onderhouden, als openbare informatiebron mbt cultuurhistorie voor eigenaren, burgers en initiatiefnemers.
- en tot slot willen we het Groninger Monumenten Fonds (GMF NV) ondersteunen in haar ontwikkeling en groei tot een krachtige professionele partij voor het langdurig zorgvuldig beheer van monumenten die de markt links laat liggen.

De navolgende onderdelen zullen een lage of geen prioriteit krijgen:

- bijdragen aan instandhouding en herbestemming van grote hun functie verliezende monumentale gebouwen (Prinsenhof, watertoren-noord, etc), co-financiering voor dergelijke projecten moet incidenteel geregeld worden.
- bijdragen aan de instandhouding van rieten daken op boerderijen.
- geen *extra* bijdrage meer (boven de reguliere, zie hierna) aan instandhouding van rijksmonumenten waar de rijkssubsidie tekort schiet (bijvoorbeeld Martinikerk), verantwoordelijkheid bij het rijk laten liggen.
- geen bijdrage meer om planmatig onderhoud bij monumentale woningbouwcomplexen met verdeeld eigendom te stimuleren (indien nodig hiervoor het middel van aanschrijving hanteren).
- financiële middelen om cultuurhistorie in RO te faciliteren moeten uit de projecten komen, ook uit de gemeentelijke.
- beperking middelen om extern bouw- en architectuurhistorisch onderzoek te laten uitvoeren (zal meer als verplichting bij de eigenaar/verstoorder worden gelegd).
- beperking bijdragen aan publicaties, tentoonstellingen, stadsmonumentenborden, e.d.
- beperking jaarlijkse bijdragen aan Stichtingen en Instellingen die instandhouding cultuurhistorie in de gemeente behartigen.

4. Structureel extra budget voor toename en uitbreiding wettelijke taken

Sinds de decentralisatie van de monumentenzorg is de gemeente het loket voor de burger, óók voor rijksmonumenten en de van rijkswege beschermde gezichten. Dit betekent onderbouwde advisering bij restauratie en verbouw van rijks- en gemeentelijke monumenten en in de beschermde gezichten als onderdeel van de vergunningverlening. Tevens actuele digitale ontsluiting van informatie en de inbreng van cultuurhistorie in de bestemmingsplannen voor de gebieden die door het rijk als beschermd stadsgezicht zijn aangewezen. Aan de hand van de volgende punten maken we duidelijk dat er voor bovenstaande en nieuwe wettelijke taken structureel te weinig capaciteit beschikbaar is. Daarom hebben we besloten hiervoor 300.000 (structureel) extra beschikbaar te stellen.

- A. Het aantal beschermde rijks- en gemeentelijke monumenten in de gemeente is het afgelopen decennium gestegen van ca 750 in 2004 naar 1163 in 2014. Het aantal aanvragen voor wijziging van monumenten steeg in die zelfde periode van gemiddeld 125 naar meer dan 200 per jaar, de hiervoor beschikbare formatie groeide van 1,0 fte naar 1,6 fte. De wettelijke termijnen van afhandeling zijn in dezelfde periode echter fors bekort, waardoor het werk van de restauratieadviseurs onder toenemende tijdsdruk is komen te staan. Tevens is het niveau van de aanvragen dramatisch gedaald omdat iedereen zich voordoet als 'restauratie-architect'. Daardoor moeten aanvragers steeds meer 'bij de hand' genomen worden om een aanvraag vergund te kunnen krijgen. Anderzijds is besloten de toets door de Monumentencommissie, indien dit mogelijk is, te vervangen door een ambtelijke toets. Dat betekent dat de restauratieadviseurs adviezen moeten gaan schrijven die nu van de commissie komen. Tevens is het daarvoor nodig dat er vastgestelde 'Restauratierichtlijnen' komen, waarnaar bij de ambtelijke adviezen verwezen kan worden. Een en ander kost veel extra tijd, waarvoor de capaciteit ontbreekt. Om hierin te voorzien is structureel 0,6 a 0,8 fte restauratieadviseur extra nodig.
- B. Inspectie van in uitvoering zijnde vergunningen bij monumenten en handhaving bij overtreding en bij illegale werkzaamheden wordt op dit moment nauwelijks uitgevoerd vanwege capaciteitsgebrek hiervoor bij de afdeling VTH. De inspectiefrequentie bij monumenten is gedurende de afgelopen 10 jaar verlaagd van eens per 4 weken naar één maal per 26 weken. Terwijl juist bij monumenten veel zaken tijdens de uitvoering van het werk in overleg opgelost moeten worden. Wat aan de voorzijde in het proces bij de vergunningverlening met zorg tot stand komt, gaat daardoor vervolgens bij de uitvoering vaak alsnog verkeerd. Aan handhaving bij monumenten komen de inspecteurs nog minder toe, waardoor misdaad loont. Om inspectie en handhaving bij monumenten op een redelijk niveau te brengen is een hiervoor opgeleide inspecteur alsmede juridische capaciteit nodig, structureel 0,6 a 0,8 fte.
- C. Sinds 1 januari 2012 zijn de gemeenten wettelijk verplicht de cultuurhistorie in RO te wegen. Tot die tijd gold dat alleen voor de beschermde gezichten. Cultuurhistorie in RO begint met het opnemen van cultuurhistorie in alle bestemmingsplannen. Vervolgens moet ook bij aanvragen omgevingsvergunning ook een cultuurhistorische toets worden uitgevoerd. Voor deze uitbreiding van wettelijke taken is tot op heden geen extra capaciteit gecreëerd. Om hierin te voorzien is structureel 0,6 a 0,8 fte adviseur cultuurhistorie / culturele geografie nodig.
- D. Actuele informatieverstrekking over cultuurhistorie (monumenten en archeologie) is een wettelijke taak voor gemeenten. In dat kader zijn we enkele jaren geleden in

projectverband gestart met het maken van een digitale Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK), waarop alle relevante informatie over monumenten en archeologie locatiegebonden ontsloten wordt. Per deelgebied (voor zo ver gereed) ‘hangt’ de CWK ook onder de bestemmingsplannen (zie punt C). Eind 2015 stopt het projectverband. Dan is de infrastructuur gereed en de CWK voor een groot deel gevuld. Vanaf dat moment moet de CWK beheerd worden, zowel inhoudelijk als automatiserings-technisch. Hiervoor is structureel 0,6 a 0,8 fte medewerker beheer CWK nodig.

- E. Het hebben van actueel beleid (Erfgoednota) is wettelijk verplicht. De huidige nota dateert uit 1995! Op het ontbreken hiervan is de gemeente in 2011 gewezen door de Erfgoedinspectie. Vanaf 2007 heeft het college aan de raad de intentie geuit om een nieuwe Erfgoednota te maken, maar vanwege capaciteitsgebrek is dit tot op heden niet gelukt. Met behulp van de extra beschikbaar gestelde middelen gaan wij hiermee dit jaar een begin maken. Hiervoor zijn dit jaar incidenteel extra middelen nodig.
- F. Tot slot zijn er natuurlijk nog de aardbevingen. Wijzigingen aan monumenten zijn vergunning plichtig, dat geldt ook voor de herstelwerkzaamheden als gevolg van de aardbevingsschade. Afhankelijk van hoe dit dossier zich ontwikkelt is hiervoor extra capaciteit nodig (moet tijdig aangetrokken worden), die overigens buiten de besteding van de 3 ton valt.

Wij gaan aan de slag om op korte termijn invulling te geven aan het voorgaande om de ons opgedragen wettelijke taken op het gebied van monumentenzorg, archeologie en cultuurhistorie in RO naar behoren te kunnen uitvoeren.

5. Bestedingsprogramma: criteria voor financiële ondersteuning en werkwijze

In de Nadere Regels Subsidies Gemeente Groningen, Hoofdstuk 8 Paragraaf 8.7 Beter verbeteren en Paragraaf 8.10 Revolverend fonds Monumenten zijn de kaders voor het kunnen verstrekken van financiële ondersteuning aangegeven. De hoogte van de te verlenen subsidie wordt bepaald aan de hand van de ‘Leidraad bepaling subsidiabele kosten’ van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. In die gevallen waarin voorgesteld wordt subsidie te verlenen zijn de in het bestedingsvoorstel genoemde bedragen richtbedragen, soms maximumbedragen op basis van de subsidie verordening.

Na vaststelling van het bestedingsvoorstel, moeten aanvragers in de loop van het jaar hun plannen concretiseren, zodat vóór het eind van het kalenderjaar de subsidiabele kosten kunnen worden vastgesteld en een subsidiebeschikking kan worden verleend. Projecten die in het bestedingsprogramma zijn opgenomen, worden op volgorde van indiening van uitgewerkte plannen gehonoreerd. Indien het beschikbare budget ontoereikend is, schuiven de laatst geconcretiseerde plannen door naar het volgend jaar.

Subsidiabel zijn kosten die gemaakt worden voor instandhouding van het monument: casco-herstel en herstel van historisch waardevolle onderdelen. Na voltooiing van de werkzaamheden wordt pas tot uitbetaling overgegaan na verantwoording van de uitgaven door middel van rekeningen en betaalbewijzen.

6. Invulling bestedingsvoorstel 2015

Zoals gebruikelijk is het voorstel in een aantal categorieën onderverdeeld. In het navolgende overzicht worden per categorie de subsidiepercentages, de projecten, de subsidie/financiering bedragen en zo nodig een toelichting gegeven.

(RM = rijksmonument; GM = gemeentelijk monument; BBP = beeldbepalend pand)

6.1 Kerken (alle RM)

Bijdrage van 25% in de subsidiabele kosten in aanvulling op een verkregen 65% subsidie beschikking Brim van het rijk. Het betreft een bijdrage in het onderhoud van deze (grote) onrendabele monumenten omdat wij ons mede verantwoordelijk voelen voor de instandhouding van deze voor de stad zo karakteristieke gebouwen. De te volgen rijksbeschikkingen betreffen dit jaar (voor zover reeds ontvangen) de navolgende kerkgebouwen (met daarachter de gemeentelijke bijdrage):

▪ Martinikerk + toren, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ Der Aa-kerk + toren, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ Nieuwe Kerk + toren	€ 23.223,-
▪ Kerk Middelbert	€ 5.039,-
▪ Oosterkerk, S.S. Rosensteinlaan 22	€ 6.235,-
▪ Hervormde kerk in Leegkerk	€ 3.047,-
▪ Lutherse kerk, Haddingestraat	€ 2.068,-
▪ Hoogkerk, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ St.Jozefkerk + toren en pastorie, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ Doopsgezinde kerk, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ Stefanuskerk Noorddijk + toren	€ 4.932,-
▪ Kerk Engelbert	€ 2.568,-
▪ Kerk Dorkwerd + toren	€ 1.247,-
▪ Zuiderkerk, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm
▪ Synagoge, Folkingestraat, nog geen rijksbeschikking ontvangen	pm

Bijdrage kerken in aanvulling op Brim totaal: **€ 48.359,- + PM**

6.2 Molens (alle RM)

Voor molens moet in het Brim een 6-jaren onderhoudsplan worden opgesteld (60% subsidie met max. bijdrage van € 30.000 over een periode van 6 jaar). Het Brim is voor molens gelukkig iets ruimhartiger dan de vorige rijks subsidieregeling, maar overigens is het maximum bedrag dat gesubsidieerd kan worden nog steeds erg laag. Omdat we de instandhouding van deze karakteristieke, maar economisch volstrekt onrendabele monumenten belangrijk vinden, verlenen we de molens een subsidie van 30%, gebaseerd op de Brim-subsidiebeschikking. Dientengevolge is de gemeentelijke bijdrage maximaal €15.000 (30% van € 50.000) over een periode van 6 jaar. Gemeentelijke bijdrage per jaar:

▪ Wilhelmina (Noorderhogebrug)	€ 2.500,-
▪ Jonge Held (richting Leegkerk)	€ 2.500,-
▪ Zuidwendinger (achter Hoogkerk)	€ 2.500,-
▪ Noordermolen (noordoost van Noorddijk)	€ 2.500,-
▪ 't Witte Lam (zuidwest van Zuidwolde)	€ 2.500,-

Bijdrage aan de 5 molens in aanvulling op rijksregeling Brim totaal **€ 12.500,-**

6.3 Kanjers

Het in 1996 gelanceerde gemeentelijke Kanjerplan is een groot succes geworden. Sindsdien zijn meer dan 50 grote monumentale gebouwen herbestemd. Het laatste project in dit kader,

Watertoren-noord, opende vorig jaar mei zijn deuren voor het publiek. Vanwege de bezuinigingen nemen we vooralsnog geen nieuwe kanjerprojecten in behandeling.

6.4 *Bijzondere gevallen (40% subsidie op subsidiabele kosten, al dan niet als financiering, ofwel in enkele als zodanig benoemde gevallen een eenmalig bedrag)*

Bij de volgende projecten (zg. moeilijke gevallen) wordt per project toegelicht waarom er een (extra) financiële steun nodig is.

- **Guyotplein, Guyot monument (RM)**

Dit betreft het gedenkteken uit 1828 voor de stichter van het Doofstommen Instituut Dr. H.D. Guyot. Het monument is eigendom van de gemeente en is aan restauratie toe. Bijdrage: **PM**

- **De Wijert-noord (door het rijk aangewezen wederopbouwwijk)**

De Wijert-noord is één van de 30 naoorlogse wijken die door het rijk is aangewezen als wijk van buitengewoon belang. In dat kader proberen wij samen met de corporaties en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed de ‘herkenbaarheid’ van de kwaliteit van deze z.g. ‘stempelwijk’ bij de lopende wijkvernieuwing vast te houden. Het rijk op onze aanvraag inmiddels 27.400 euro beschikbaar gesteld voor onderzoek. In aanvulling daarop zullen we in samenwerking met de Huismeesters ook nog een aanvraag indienen voor de realisering van een concreet project. Hiervoor is echter co-financiering nodig. Bijdrage: **PM**

- **Een stelpost voor aanschrijvingen**

Om bij aanschrijving in het kader van de Woningwet te voorkomen dat bij een gedwongen “sober en doelmatig herstel” de cultuurhistorische waardevolle onderdelen het kind van de rekening worden, kan een bijdrage nodig zijn. Stelpost: **PM**

- **Reservering bijdrage ‘bijzondere-gevallen’ totaal:**

PM

6.5 *Beter verbeteren (40% subsidie met max. van € 5000,- per eenheid)*

De “Beter verbeteren-regeling” biedt eigenaren de mogelijkheid historisch waardevolle onderdelen van hun onroerend goed (glas in lood, roedenverdeling, dakkapellen, balkons, hekwerken, natuursteenwerk, kleurreconstructie, enz.) met behulp van een kleine subsidie zorgvuldig te herstellen. De regeling vormt voor velen een stimulans om af te zien van een goedkopere (verminkende) aanpak met bijvoorbeeld kunststof, trespas, en dergelijk materialen. De regeling is in de praktijk een succes. Enerzijds omdat hiermee verminking van cultuurhistorische waarden kan worden voorkomen en het monumentale straatbeeld in stand gehouden kan worden, anderzijds omdat de regeling flexibel kan worden ingezet (stelpost in het programma met verantwoording aan het eind van het jaar). Hierdoor functioneert de regeling behalve als oliespuit ook af en toe ook als brandblusser en/of EHBO-doos.

Bijdrage maximaal € 5000 per pand of eenheid. Reservering: **€ 50.000,-**

6.6 *Inwinnen externe adviezen*

Bij de Rijksdienst was vroeger deskundigheid op velerlei gebied aanwezig op het gebied van de techniek van het restaureren, van bijvoorbeeld natuursteen, zoutuitslag, pigmentonderzoek, conserveringsmethoden, enz. De veranderende opstelling van het rijk heeft ertoe geleid dat van deze technologische kennis, voor zover nog aanwezig, door gemeenten steeds minder gebruik kan worden gemaakt. Dit probleem lossen we op door onze eigen kennis op

dergelijke gebieden waar mogelijk te vergroten. Soms moet deskundigheid hiervoor echter worden ingehuurd. Omdat deze kennis niet altijd direct in het belang van de opdrachtgever is (kan bijvoorbeeld ook als contra-expertise nodig zijn), kunnen deze kosten vaak niet bij de opdrachtgever worden neergelegd. kosten: **PM**

Kosten onderzoek naar bijvoorbeeld kleurige afwerking monumenten, 5 a max. € 2000,-:
€ 10.000,-

6.7 *Uitvoering onderhoudsleningen uit Stimuleringsfonds wonen & monumenten*

De laagrentende onderhoudslening voor gemeentelijke monumenten is een succes. Om de lening voldoende aantrekkelijk te maken heeft u besloten dat alle bijkomende kosten voor rekening van de gemeente komen. Dit zijn de kosten van de bank (SVn) en die van de Monumentenwacht. Per af te sluiten (groot) onderhoudslening van ca € 25.000,- zijn deze kosten ca € 3500,-, bij een onderhoudslening van 1 a 2 euroton bedragen zij ca € 10.000,-. Voor dit bedrag inspecteert de Monumentenwacht het pand gedurende de gehele looptijd van de lening. De gemeentelijke bijdrage van ca 10% van de onderhoudskosten kan gezien worden als een subsidie op zorgvuldig onderhoud, vergelijkbaar met de fiscale aftrek bij van rijkswege beschermde monumenten. In verhouding tot het traditionele subsidiëren zijn het kleine bedragen, die in principe hetzelfde effect opleveren. Stelpost kosten: **€ 25.000,-**

6.8 *Promotioneel*

▪ Organisatiekosten 28e Open Monumenten Dag (uitbesteed aan Gras)	€ 25.000,-
▪ Bijdrage aan 'Hervonden Stad', i.s.m. de stichting Monument en Materiaal uit te geven 20 ^e jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie	€ 15.000,-
▪ Stadsmonumentenborden, 2 stuks (tekst, ontwerp en realisatie)	€ 2.000,-
▪ Promotioneel, onvoorzien	€ 3.000,-
Totaal promotioneel:	€ 45.000,-

6.9 *Jaarlijkse bijdragen aan stichtingen en instellingen*

▪ Stichting Oude Groninger Kerken	€ 318,-
▪ Stichting Groninger Landschap	€ 771,-
▪ Provinciale Groningse Oudheidkundige Commissie	€ 908,-
▪ Molenstichting Hunsingo	€ 182,-
▪ Vereniging Hendrick de Keyser	€ 45,-
▪ Stichting Industrieel Erfgoed Noord-Nederland	€ 75,-
▪ Nederlandse Watertoren Stichting	€ 45,-

Jaarlijkse bijdragen aan stichtingen en instellingen, totaal ca **€ 2.500,-**

6.10 *Kosten digitalisering en ontsluiting erfgoedinformatie*

▪ Cultuur Waarden Kaart (CWK)
De afgelopen decennia waren archeologie en bouwhistorie vooral gericht op 'verantwoord opruimen', d.w.z. door onderzoek- en documentatiewerkzaamheden uit te voeren bij de dagelijkse vernietiging van het bouw- en bodemarchief als gevolg van grondwerkzaamheden en bouw- en verbouwactiviteiten. Grote delen (binnen de gemeente ca 50%) hiervan, zijn inmiddels al dan niet verantwoord opgeruimd. Belangrijk is dat veel actiever zou moeten worden bewaard door middel van bescherming. Dit om de doodeenvoudige reden dat deze

ongeschreven archieven anders binnen enkele generaties geheel zijn verdwenen. Daarom heeft uw raad in januari 2002 besloten tot een aanvullend inventariserend en waarderend onderzoek van cultuurhistorisch waardevolle elementen. Dit heeft gedurende de afgelopen jaren grotendeels plaatsgevonden en uiteindelijk geleid tot de aanwijzing van ruim 400 gebouwen, complexen en percelen binnen de gemeente grenzen als gemeentelijk monument. Aan de aanwijzing van ca 250 'monument-light' (exterieur bescherming) ten behoeve van een betere bescherming van de beeldkwaliteit in de binnenstad, in het kader van het recent vast gestelde nieuwe Bestemmingsplan Binnenstad, wordt gewerkt en zal dit jaar zijn beslag krijgen.

In het vervolg hierop wordt gewerkt aan een zo goed mogelijke digitale ontsluiting van alle cultuurhistorische gegevens door middel van een Cultuurhistorische Waarden Kaart (CWK). De CWK is inmiddels raadpleegbaar op internet, zie www.groningen.nl/monumenten. Naast de beschermde monumenten bestaat er een veelvoud van cultuurhistorisch waardevolle relicten waarvan de inhoudelijke en administratieve gegevens in de CWK moeten worden ondergebracht. Enerzijds ten behoeve van ontsluiting voor architecten, makelaars, eigenaren en geïnteresseerde burgers. Anderzijds gemeentelijk intern, bijvoorbeeld ten behoeve van stedenbouwkundige plannen en bestemmingsplannen, bouwtoezicht en het Klant Contact Centrum van de gemeente. De gemeente is het loket voor de burger en in dat kader zijn wij wettelijk verplicht informatie over monumenten en archeologie (begrenzings, regimes, etc) snel (digitaal) beschikbaar te hebben. Voor de archeologie betekent dit de geografische ontsluiting van meer dan duizend vindplaatsen. Voor de bovengrond gaat het om nog veel meer items. Eenmaal digitaal beschikbaar zijn de gegevens enerzijds goed locatie gebonden gearchiveerd en anderzijds voor iedereen raadpleegbaar en in te zetten ten behoeve van planvorming en planontwikkeling in de ruimtelijke ordening door overheden, bedrijfsleven en burgerij. Voor een belangrijk deel moeten we de CWK maken als gevolg van wettelijke taken. De bouw en de basisinvulling hebben we als project (deels) in de markt gezet en zal eind 2015 gereed zijn. Hiervoor hebben wij in het budget ISV-2014 middelen gereserveerd. Bij de afronding hiervan in december (zie bijlage 2) resteerde hiervan nog 134.000 euro ten behoeve van de dit jaar uit te voeren werkzaamheden. Bij de jaarrekening wordt voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan het bestedingsprogramma 2015.

Vanaf 2016 moet voor onderhoud, beheer en uitbouw van de CWK structurele capaciteit, zowel inhoudelijk als automatisering technisch, beschikbaar moeten zijn.

Kosten voltooiing bouw CWK totaal:

PM

6.11 Kosten Bouwhistorisch onderzoek

Het gebouwde archief is het bovengrondse complement van het bodemarchief. Eigenlijk is de scheiding hiertussen ter hoogte van het maaiveld een willekeurige, immers oude gebouwen staan met hun fundamenten in de grond en archeologen zijn vooral op zoek naar een beeld van wat ooit boven de grond stond. Voor het gebouwde archief geldt bij verbouw en sloop dezelfde onvermijdelijke destructie van unieke gegevens als bij het bodemarchief.

Sinds 2000 voeren wij bouwhistorisch onderzoek uit en worden bij restauraties en verbouwingen de te verstoren delen zo goed mogelijk onderzocht en gedocumenteerd. Doel hiervan is enerzijds de kwaliteit van de planvorming en de realisatie van restauraties te verhogen en anderzijds (vergelijkbaar met de archeologie) te documenteren wat vernietigd wordt. Jaarlijks worden 25 a 30 restauratie- en verbouwprojecten bouwhistorisch begeleid. De resultaten hiervan worden gepubliceerd in 'Hervonden Stad', jaarboek voor archeologie, bouwhistorie en restauratie in de gemeente Groningen.

Daarnaast loopt sinds 2002 het project 'bouwhistorische verkenningen binnenstad', een groot systematische onderzoek naar gebouwen met (uiterlijke) kenmerken van vóór 1850. Het

onderzoek heeft een schat aan informatie opgeleverd over tot nu toe onbekende Middeleeuwse, 17^e en 18^e eeuwse bebouwing. De uitkomst heeft geleid tot de aanwijzing van ruim 150 oude casco's als gemeentelijk monument. De bouwhistorische informatie is in rapportvorm per pand beschikbaar en te downloaden vanuit de CWK. De informatie is onmisbaar gebleken voor zorgvuldige planvorming en de beoordeling van verbouwplannen. Van de in totaal ca 1300 panden die zeker ouder dan 1850 zijn, moeten er nog minder dan 200 worden verkend. Dit deels extern uit te voeren werk kost nog ca 100.000 euro. De uitwerking van de rapporten loopt daar overigens op achter. In 2014 heeft onze bouwhistoricus als gevolg van capaciteitsgebrek bij restauratieadviesing bij moeten springen, waardoor weinig vordering is gemaakt. Naast het reguliere werk en het werk voor de CWK, zal het helaas niet lukken het project 'bouwhistorische verkenningen binnenstad' in 2015 te voltooien. De verkenningen en het schrijven van de rapporten zal, afhankelijk van het beschikbare budget, op een lager pitje de komende jaren dus nog doorlopen.

Kosten project 'bouwhistorische verkenningen binnenstad':	€ 25.000,-
Kosten regulier bouwhistorisch onderzoek:	€ 10.000,-
Kosten bouwhistorisch onderzoek totaal:	€ 35.000,-

6.12 Groninger Monumenten fonds

Het GMF is ruim 10 jaar geleden mede op initiatief van de gemeente opgericht om moeilijk rendabel te maken monumenten te verwerven, te herstellen, te revitaliseren, langdurig te exploiteren en in beheer te houden. Aanleiding hiervoor was de ervaring met het in 1996 door de raad vastgestelde gemeentelijke Kanjerplan, waarbij duidelijk was geworden dat voor bepaalde gebouwen moeilijk een commerciële ontwikkelaar te vinden was. Door de oprichting van GMF heeft de gemeente Groningen een voertuig gecreëerd dat mede vorm kon geven aan de uitvoering van het monumentale beleid van de gemeente.

Het GMF is een naamloze vennootschap. Het aandelenkapitaal is indertijd ingebracht door Lefier, Nijestee, Waterschap Noordzijlvest, TCN-SIG, de gemeente Veendam, Stichting Libau, de Stichting Oude Groninger Kerken en de Jan Menze van Diepen Stichting. De gemeenten Groningen en Hogeveen-Sappemeer en de provincie Groningen zijn momenteel verbonden middels een achtergestelde lening aan het GMF.

Als voorbeeld voor het GMF diende het Amsterdamse Monumenten Fonds (AMF), dat inmiddels is gefuseerd met de NV Stadsherstel Amsterdam. Laatstgenoemde heeft in zijn inmiddels 50 jarige bestaan ruim 450 panden in de Amsterdamse binnenstad verworven en gerestaureerd en het beschikt inmiddels over een groot eigen vermogen.

Door toedoen van het aanscherpte rijksbeleid, dienen de woningbouwcorporaties Nijestee en Lefier hun aandelen in het GMF af te stoten. In het kader van de stedelijke afspraken met de beide woningbouwcorporaties, zijn de corporatieve aandelen aangeboden aan de gemeente Groningen.

Om verschillende redenen willen wij dat het GMF een krachtige partij wordt, die door groei van haar portefeuille in staat is om ook minder rendabele monumenten te restaureren, van een (nieuwe) functie te voorzien en langdurig te beheren. Voor de vergroting van de gemeentelijke deelname in het GMF is u recent een raadsvoorstel voorgelegd. Bijdrage om deze en andere kosten voor de groei en uitbouw van het GMF te dekken:

€ 50.000,-

6.13 Onvoorzien algemeen

€ 20.000,-

6.14 Samenvatting kostenposten bestedingsvoorstel 2015

Bijdrage kerken totaal:	€ 50.000,- + PM
Bijdrage 5 molens binnen de gemeentegrenzen totaal maximaal:	€ 12.500,-
Reservering bijdrage 'probleem-gevallen' totaal:	€ PM
Reservering bijdrage 'Beter verbeteren'	€ 50.000,-
Reservering kosten inwinnen externe adviezen	€ 10.000,- + PM
Stelpost kosten onderhoudslening GM uit Swm	€ 25.000,-
Kosten promotionele activiteiten totaal maximaal	€ 45.000,-
Jaarlijkse bijdragen aan stichtingen en instellingen, totaal ca	€ 2.500,-
Kosten voltooiing bouw Cultuurhistorische WaardenKaart	€ PM
Kosten bouwhistorisch onderzoek en documentatie	€ 35.000,-
Storting in Stimuleringsfonds wonen & monumenten	PM
Groninger Monumenten Fonds	€ 50.000,-
Onvoorzien algemeen	€ 20.000,-

Bestedingsvoorstel budget Monumenten 2015 totaal ca.: €300.000,- + PM

NB. Het beschikbare budget bedraagt € 200.000,- + € 50.000,- tbv het GMF.

In de loop van het jaar zal blijken welke delen van het totale programma gerealiseerd kunnen worden, daarbij geldt: 'wie het eerst komt, het eerst maalt'. Bij de realisatie van het programma gaan de opgenomen 'harde' verplichtingen (o.a. beschikkingen aan derden) voor op de overige projecten.

Uitgaven 2014		Geraamde kst.	Realisatie kst. -/- opbr.	Restant
M0101	M0101 Bouwhistorisch Onderzoek	25.000,00	41.970,75	-16.970,75
M0102	M0102 Architect.Sted.Bouw. Onderz (PM)			0,00
M0103	M0103 Cultuur Waarden Kaart (CWK)	375.000,00	31.818,76	343.181,24
M1400	Bijdrage kerken in aanvulling op Brom/Brim	50.000,00	49.224,00	776,00
M1405	Bijdrage aan 5 molens in aanvulling op rijksregeling Brim	12.500,00	12.500,00	0,00
M1410	Jaarlijkse bijdragen aan stichtingen en instellingen	2.500,00	2.394,00	106,00
M1420	Kosten onderzoek naar kleurige afwerking 5 monumenten	10.000,00	3.308,39	6.691,61
M1425	Planmatig onderhoud (PM)			0,00
M1430	Stelpost kosten onderhoudslening GM uit Swm	25.000,00	1.491,00	23.509,00
M1440	Organisatiekosten 27e Open Monumenten Dag	25.000,00	19.348,48	5.651,52
M1441	Bijdrage Hervonden Stad	15.000,00	13.964,47	1.035,53
M1442	Stadsmomumentenborden, 3 stuks	3.000,00	900,00	2.100,00
M1445	Bijdrage boek over het Princenhof	1.500,00	1.500,00	0,00
M1447	Bijdrage aan publicatie over architect Egbert Reitsma	1.500,00	1.500,00	0,00
M1449	Promotioneel, onvoorzien	4.000,00	278,10	3.721,90
M1435	Storting in Revolverend Fonds (PM)			0,00
M1450	Onvoorzien algemeen	10.000,00	16.533,54	-6.533,54
M1455	Watertoren-noord, Noorderbinnensingel 14	25.000,00	27.500,00	-2.500,00
M1465	Herstel rieten daken op (voor)beschermde boerderijen (PM)	20.000,00		20.000,00
M1485	VvE Pythagorascomplex	2.500,00	648,34	1.851,66
M1490	Martinikerk	40.000,00	40.000,00	0,00
M1491	Steentilstaat 33	65.000,00	71.905,00	-6.905,00
M1492	Instandhouding kademuur Kleine der A	40.000,00	38.450,00	1.550,00
M1493	Molen Wilhelmina	7.500,00	7.500,00	0,00
M1495	PM-post voor aanschrijvingen			0,00
M1470	Beter Verbeteren Algemeen	50.000,00	33.324,20	16.675,80
M1471	Beter Verbeteren Duplex-woningen P. Waijerstraat			0,00
	Bijdrage ISV 2012			0,00
Totaal		810.000,00	416.059,03	393.940,97

BUDGET MONUMENTEN 2014 ISV-III BDU	€ 550.000,00
ISV/SVF WIJKVERNIEUWING	€ -
TOTAAL BESCHIKBAAR BUDGET 2014	€ 550.000,00

Totaal uitgaven monumenten 2014	€ 416.059,03
--	---------------------

Nog beschikbaar	€ 133.940,97
------------------------	---------------------